nós.

NUM. 8

5 Decembre do 1921

NÓS

BOLETÍN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE "NÓS,

DIREITOR:
Vicente Risco

XERENTE:
Arturo Noguerol

REDAUTOR-XEFE:
Xavier Prado (Lameiro)

SEGREDARIO DA REDAUCIÓN:
Xulio Gallego

REDAUTORES:
Ramón Cabanillas, Alfonso R. Castelao, Antón Losada Diéguez, Ramón Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas, Leuter González Salgado

COLABORADORES:
Teixeira de Pascoaes, Johan Viqueira, Philéas Lebesgue, Leonardo Rodríguez, Antón Villar Ponte, Wenceslao Fernández Flórez, Xaime Quintanilla, Antón Noriega Varela, Gonzalo Abente, Manoel Banet Fontela, Lois Peña Novo, Eladio Rodríguez González, Ernesto Rivera, Marqués de Figueroa, Antón Palacios, Leonardo Coimbra, Amador Villar, Alvaro Cebreiro, Alexandre de Córdova, J. Cervaens Rodrígues, Xulio A. Cuevillas, Victoriano Taibo, Xulio Prieto, Xosé Fernández Martínez, Farruco Lamas, etc., etc.

REDAUCIÓN Y-ADEMINISTRACIÓN
Padre Feixóo, 12

ABONAMENTO

Doce números, na Península. . . . **6** *ptas.*
» *Fóra.* . . . . . **15** »
Número sólto, **60** *cts. na Península,* **1'50** *ptas. fóra*

Iste boletín non publica mais orixinás que os que foran direitamentes solicitados pol-a Direución.—Tampouco se fai solidario das ideias n-elas emitidas, non sendo dos que por non iren firmados, enténdense que son da Redaución.

SUMARIO

En lembranza de Terencio Mac Swiney, REDAUCIÓN.

Terencio Mac Swiney, ANTÓN LOSADA DIÉGUEZ.

Notas da vida de Terencio Mac Swiney, MISS ANNIE MAC SWINEY.

Irlanda, RAMÓN CABANILLAS.

Cathleen ni Houlihan W. B. Yeats, tradución galega de A. VILLAR PONTE.

Irlanda politeca no século XIX, RAMÓN OTERO PEDRAYO.

Ao bon irlandés, VICTORIANO TAIBO.

Irlanda e Galiza, VICENTE RISCO.

Fora de testo: retrato de *Terencio Mac Swiney.*

MANUEL SEOANE

AXENCIA DE FERROCARRILES

Madeiras labradas de todas clases :-: :-: *Mércanse APEAS pra minas*

Ponte Mayor - OURENSE

SAMANIEGO ◆ FOTÓGRAFO DE MODA

Luis Espada, núm. 13 - OURENSE

SERANTES E COMPAÑÍA

FARIÑAS E COLONIÁS

Ponte Mayor y - Ourense

Gran Café "ROYALTY„ ◆ BÓ SERVIZO :-: CAFÉ E LICORES DAS MILLORES CLASES

Depósito da escelente Sidra "REINA DE ASTURIAS„

PRECIOS BAIXOS POR PARTIDAS DENDE CINCO CAIXAS ADIANTE

DISPONIBLE

LOS CHICOS ◆ Tecidos=Novedás

PRECIO FIXO

Paz Novoa, núm. 1 - Ourense

LUIS GALLEGO - Procurador

DASE PRESA NO DESPACHO DE TODA CRAS D'ASUNTOS

LUIS ESPADA, NÚMERO 9.—OURENSE

GRAN "HOTEL MIÑO,,

OURENSE

O ÚNECO DA CAPITAL CON CALEFAUCIÓN CENTRAL
AMPLIAS HABITACIÓS :: COARTOS DE BAÑO
PENSIÓN COMPRETA DENDE 12 A 60 PESETAS

Propietario: ANDRÉS PERILLE :-: **Teléfono 21**

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,,

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM, OS MAIS ECONÓMICOS

BOAS UTILIDAS ÓS REVENDEDORES

FABRICANTE
ANDRÉS PERILLE
OURENSE (España)
Clave A. B. C., 5.ª edición

REPERSENTANTE N - A ARXENTINA
JOSÉ MARTÍN
Calle Venezuela, 986
BUENOS AIRES

Casa "PERILLE,,

FERRETERIA :-: LOUZA :-: CRISTAL
MOEBLES ECONOMECOS E DE LUXO
FRABICACION DE COLCHÓS PATENTADOS

Vostede pode montal-a sua casa con solo visitar iste estabrecemento, obtendo o maximum d' economia.

Paz Nóvoa, 9 - OURENSE

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE "NÓS,,

Ano II Ourense 5 de Decembre 1921 Núm. 8

En lembranza de

Terencio Mac Swiney

o Héroe-Mártir que pasmou ó mundo

e de todol-os outros irmaus nosos de raza que deron a vida pol-a sagrada causa d'Irlanda

os que cairon na batalla de Boyne

Lord Eduardo Fitz Gerald e os trinta mil de 1798

e o xeneroso Roberto Emmet

os Fenianos e os Invencibres

os que axusticiaron dempois da semán de Páscoa de 1916

e os que ainda onte foron imolados

Porque d' iles e da sua Pátrea dixo o noso poeta:

"Tén unha nova estrela o noso céo
E tén uns novos santos noso altar.,,

TERENCIO MAC SWINEY

NINGUÉN dubida xa do preto trunfo dos irlandeses na loita de séculos, pol-a súa libertade.

Y-antre todal-as loitas da Grande guerra, y-antre todol-os movimentos de ideas y-os concertos e desconcertos dos pobos despois da desfeita, somentes se presenta limpa, xenerosa, pingando sentimento e xenerosidade en cada fala y-en cada movimento a feiticeira Irlanda. Pr' os irlandeses ricos e probes, iñorantes e cultos os probremas e intereses comerciás, industrials, toda a vida económica pasa ó derradeiro. O vento que move a todol-os curazós irlandeses é o amor á Terra y-unha infinida arela de libertade.

Grande exempro y-escarmento dos homes que non se decatan de qu' a saúde do mundo está na sua espirtualización.

Y-eiquí amóstrase o espello de toda a enerxía y-a espirtualidade do pobo irlandés: Terence Mac Swiney o inmorrente Mayor de Cork, o alcalde de Cork.

O alcalde de Cork foi o protagonista d' unha moi sinxela hestorea. Un home preso, que se deixa morrer de fame, levado d' un ideal. E morreu.

Todo feito por moi pequeno que pareza, ten un siniificado outo, ollado con humanidade. Eisi n-este feito d' un home que se deixa morrer de fame, hai un grande insiño pra todol-os homes, ainda pr' os que se cren na dianteira de toda cultura. O mesmo Mac Swiney deixou a tradución do seu feito: «Esta é unha loita de resistenza e non han sel-os trunfadores os que mais poidan facer sofrir, senon os que poidan sofrir mais».

A doutrina do renunciamento, pra salvar á humanidade e pra abranguer o trunfo do ideal é a gran forza do pobo irlandés y-é a grande obra de Mac Swiney cando morría no cárcele de Brixton, y-o seu nome servía de risa ós mais dos homes, embestecidos pol-as preocupaciós económicas, e pol-as loitas de comercio e pol-os podres ideás de patronos y-obreiros.

Mac Swiney é un nome feito de lús, ante todal-as brétemas do noso tempo. As súas verbas foron tan sinceiras como os seus feitos, e cando estábamos acostumeados a ver na lama as mais sinificativas verbas: Verdade, Xusticia, Libertade, Pátrea, e xa todos no segredo de que eran valeiras, veu Mac Swiney a enchelas, e cando dicía: «Mañán a tua Terra espertará. ¡E doce morrer por tí Verdade, é por tí Libertade!» craba este falar con toda a forza dos mais sinceiros movimentos do curazón.

Homes haberá que digan qu' o valore de Mac Swiney foi unha virtude pasiva, sin a fecundidade das grandes auciós. ¡Que cegueira! Lonxe dos grandes berros, das bandeiras, músecas, condecoraciós, zoar dos cañós, borracheiras das multitudes... co espirto ben sereo, na soedade mais fonda, Mac Swiney daba a súa vida, en cada istante pensando que cada paso escara a morte abría un camiño de vida á súa terra.

Non hai enerxía comparabel á que se percisa pra un morrer de cada momento, cando se pode salval-a vida con toda facilidade si se quere. O poder de sofrir supón unha potenza de inhibición que somentes se da nas mais outas representaciós dos homes, y-il é unha verda-

deira superación da animalidade, de que tan necesitados están todol-os direntores de pobos, y-os xefes dos sistemas políticos e sociás do mundo.

Mac Swiney o Mayor de Cork é unha manifestación heróica de potenza de inhifición de que é capaz un pobo ó servizo d'un ideal. Y-este ideal nacionalista irlandés é amor y-é pace. O querer desenrolar co'a posibel libertade o amor a unha Terra, é ser nacionalista y-o querer d'iste xeito a unha pátrea, é comprendel-o amor a outras terras y-é comprender con fonda cordialidade a outros homes.

O nacionalismo d'Irlanda e de Mac Swiney ten un fundamento d'amore, de comprensión, e d'idealidade. É un nacionalismo de calidade máisima, eisí como hai nacionalismos de moita cuantidade, de moitos kilómetros cadrados e de moitos millós d'homes, que non teñen calidade, porque están feitos sobre do intrés, e da forza.

O probrema antimilitarista, a desfeita dos armamentos e das guerras non pode ser resolto, senon c'un deixamento de considerare como probremas fundamentás do progreso humán, ó desenvolvemento material y-os fins económicos. Somentes espirtualizando as aspiracións y-as doores da vida pódese chegar á comprensión, y-a perfeución nas concencias e nas vontades. Y-eisí veu o seu camiño o grande Mac Swiney.

Mac Swiney, nome santo de mártir e de héroe espello de patriotas, mestre dos amadores da sua Terra os galegos bos e xenerosos non esquecen o teu eisempro, e como te seguíron nos teus sofrimentos, síguente nos desexos de Verdade, Xusticia e Libertade, e pregan a Deus s'estenda a Galiza a fecundidade do teu esforzo.

ANTÓN LOSADA E DIÉGUES

Pontevedra, 16-XI-1921.

NOTAS DA VIDA DE TERENCIO MAC SWINEY

(MANDADAS ESPRESAMENTE PRA «NÓS», POR MISS ANNIE MAC SWINEY, IRMÁ DO GLORIOSO IRLANDÉS)

O Clan Mac Swiney foi orixinalementes unha familia nórdica e d'acordo c'algús estoriadores, d'orixe Noruega. A familia foi poderosa en en Longh Swilly e nos arredores, e foron sonados coma xefes militares e coma taes serviron ós xefes O'Donnell, e figueron moitos casamentos cos O'Donnell y-os O'Neill.

No século XIV viñeron ó Sul, e dend'aquil tempo, o seu solar recoñecido foi en West Cork-Musquerry. Eli, no século XV ergueron os castelos veciños de Cladagh e Castlemore. O derradeiro pasou ó clan dos Mac Carthy, seica coma dote, porque houbo moitos casamentos antr aquiles dous grandes clans.

O castelo de Cladagh e moitos acres de terra arredor d'il foron a principal residencia dos Mac Swiney deic'o tempo de Cromwell, no que llo quitaron pra darllo a un dos soldados da cabalo do exército de Cromwell que chamaban Swete.

Os Mac Swiney endexamais se foron do seu solar ancestral, preferindo, coma outros moitos fidalgos irlandeses, ficaren como labregos no seo chao nativo, que s'arredaren d'il pra sempre.

D'iste xeito, houbo sempre e hai ainda Mac Swineys en Cladagh, anque as leiras que unha liña descendente dos desposeidos fidalgos leva hoxe, non sexa mais que unha pequena parte do que tiñan os seus denantepasados antes do tempo de Cromwell.

O val inteiro do Bride, un dos distritos mais fermosos e férteis do Sul d'Irlanda, está cheo de lembranzas e reliquias dos Mac Swiney. Din que foi un Mac Swiney quen fixo a ponte Cookstown, fai unhos 600 anos.

Terence James Mac Swiney naceu o 28 de Marzal de 1879, no 23, North Main Street, en Cork, e bautizárono na Eirexa de San Pedro e San Paulo. Foi o quinto de nove irmaus, dous dos que morreron de pequenos. O seu pai foi John Mac Swiney, frabicante de tabaco e vendedor en grande y-en detalle. A casa de North Main Street era unha tenda sucursal ó miudeo, pois o groso dos negocios levábanse no 27-28 Great Georges Street, Cork, namentral-o seu pai y-un

seu cuñado, John Buckley, estiveron en sociedade. Mais despois que a sociedade se desfixo, os negocios foron levados a King Street.

Terencio asistiu ás Escolas dos Christian Brothers no North Monastery. Cando tivo o tempo, preparouse pr' os eisames correspondentes, e tivo *exhibition* nos grados preparatorio, segundo e médeo. (Unha *exhibition* é unha moeda de prezo valuado en 15 ou 20 libras). Logo de pasal-o grado médeo, un pouco despois dos dazaseis anos, deixou a escola, y-entrou n-a casa dos Sres. Dwyer & Company, Great Georges Street de tenedor de libros.

Namentras alí estivo, seguiu estudando polas noites, fixo os seus eisamens e colleu o grado de Bachiler en Artes, en Cencia Mental e Moral en 1907.

Durante ises anos d' estudo, il literalmentes faguía da noite día. Atopou despoixas d' un curto ensaio, que despois do traballo do día na sua oficiña, a sua mente non estaba despexada d' abondo pra estudar con proveito. Entón fíxose un plan de seu. Ó voltar d' os negocios, arredor das seis do serán, tomaba té, e iba dar un paseo, volvendo arredor das oito, e deitábase. Erguíase as duas da mañá y-estudaba algunhas horas todal-as mañás. Gustáballe durmir seis horas, mais moi a miudo durmía moitas menos. Os mais dos seus escritos posteriores foron feitos do mesmo xeito. Il traballaba de cote millor n-as pirmeiras horas da mañá, namentras qu' as suas irmás, sempre quixeron millor traballar de noite e por moito tempo; era costume da sua irmá mais nova—qu' estaba estudando pro seu pirmeiro exame d' Artes por aquil tempo—poñer unha pota pra faguerlle a Terry unha taza de té, e chamalo ás duas da mañá, cando ela s' iba á cama.

Me non lembro de nada dino de nota en col d' il cand' o era neno. Il era decote dóce, c' unha especie de tranquío antusiasmo por canto il comprendía. Endexamais falaba moito da sua obra.

Na presencia tiña sempre unha color morena crara, o cabelo caxeque negro, e ollos azúes craros. Hastra fai cinco ou seis anos, tivo sempre aspeuto de mozo, caxeque que de rapaz, mais os anos derradeiros, probabelmentes debibo a estar tantas veces preso, e mais ós seus moitos coidados en relación co Movemento Nazonal, perdera todo o seu aire mozo, y-a sua face púxose toda enrugada. Mais o seu curazón y-o seu antusiasmo nunca se fixeron vellos.

Cand' eramos moi pequenos, sempre deprendíamos un poema cada semán pra recitarllo ó noso pai o domingo pol-o serán. Sempre había de ser algo encol d' Irlanda, y-a gabanza e aprobación concedida ó pequeno recitante, era en proporción direita co aceso tono rebelde da recitación. Por iste camiño, deprendíamos moitos poemas de T. D. Sullivan e algús de Davis. «*A Morte de Owen Roe O'Neill*» e «*Fontenoy*» eran os que recitábamos con millor gusto, namentras qu' os nosos cantos preferidos eran «*O'Donnell Abre*» e «*Clare's Dragoons*».

Eu lembro un pequeno incidente dos derradeiros anos pra mostrar coma o asunto da liberdá d' Irlanda enchía os pensamentos de Terry. Podía íl ter unhos dazanove ou vinte anos, pode que non tantos. Os millós de John D. Rockefeller eran ó tempo o tópico favorito dos xornaes, e un día, os nenos principiaron a discutir na mesa do que iles houberan feito con tantos cartos. A nosa nai meteuse cordialmentes na discusión e debatéronse moitos espléndidos plans filantrópecos. N-un pronto ocurríuselle a algún que Terry non trouxera nada á discusión, e perguntáronlle o que íl houbera feito:

—Eu faría libre a Irlanda—foi a imediata resposta, faguendo que todol-os outros pláns e castelos no aire pareceran pequenos.

As suas respostas ás perguntas que seguiron, amostraron qu' íl xa enton comprendera a siñificación da opresión ingresa no desenvolvemento económeco d' Irlanda, y-as relacións esenciaes antr' a liberdade políteca y-a económeca.

Nos dias en qu' os rapaces do seu tempo non pensan mais que nos goces do istante, Terencio estábase xa preparando pro rol que dentro d' íl o esprito tiña fadado qu' íl debía xogar na tráxica estoria da sua terra.

Endexamais vacilou. Il viviu de día en día c' un ideal guieiro na mente. Iste ideal era a liberdade d' Irlanda.

Dend' a pirmeira mocedade estaba preparado a se sacrificar pol-a sua terra. Durante a sua adolescencia, fortaleceu a sua determiñación de se dar por enteiro con tal de faguer adiantar un pouquiño que fose, a causa á qu' íl se consagrara.

E mais íl amaba a vida. Il amaba a vida, a emoción e todal-as mais belas cousas qu' os poetas—porque no seu curazón íl era un verdadeiro poeta—poden amar. Vivir siñificaba moito pra Terencio, e non embargante moi por riba d' elo puxo a liberdade d' Eirin.

Nado en Cork, a «Vila Rebelde», íl, coma todol-os outros rapaces d' elí, tiña un amor y-un respeito apaixoado pol-os vellos Fenians. O qu' era anormal n-íl era a tranquía resolución co' a qu' íl planeou o curso da sua vida. O seu oxetivo persistiu craramentes no seu esprito,

y-a boa fertuna guiouno no camiño qu' il escollera.

Na Escola dos Christian Brothers foi pupilo do Reverendo Irmán Walker, y-era elí Superior o famoso Irmán Burke. Terencio pertenecía a unha clás famosa, os mais de cuios membros distinguíranse en todal-as cousas da vida no mundo.

«Eu penso qu' era o seu amor por Irlanda, y-o feito de s' istruir na língoa e na estoria irlandesas, o que deu direición ás suas inclinaciós» díxome unha vez un seu compañeiro d' escola.

»Non era de todo taciturno nin d' unha disposición desconfiada. Mais de rapaz, il tiña a miudo un aire reservado que iba ben coa sua coor escura, e cos seus cabelos caxeque negros. As suas caraiterístecas, anque non estrañas, eran definidas.»

Mais en relación coista fase da sua vida, nada millor que citar o que dixo d' il John Walsh, qu' era un dos seus profesores. Mr. Walsh, di:

«Parez que pasou moito tempo, e fai vinteoito anos, cando eu era profesor segrar cos Christian Brothers no North Monastery en Cork, había na miña clase dous rapaces moi desemellartes en natureza e disposición, qu' algún tempo antes soupen qu' eran irmans. Eran Terencio e Pedro Mac Swiney.

»Eu recordo a seria face d' aquil mociño que rara vez ou nunca tomou parte nas brincadeiras dos outros rapaces, e fago comparanza coado seu irmán Pedro, o inventor de todal-as trastadas dos rapaces na clase. Pedro estaba sempre fervendo, perdendo leuciós, faguendo entrar toda clás de trastornos y-a miudo recibindo castigos por arremedar ós profesores.

»Pedro era un remedador nato. Eu lémbrome nos anos derradeiros, sendo xa un home, voltábamos d' un partido de football en Limerick; unha gran chea de xente agardaba que pasara un tren especial onde viña o leader irlandés William O'Brien. O pobo da comarca agolpouse ó redor do noso vagón na estación de Kilmallock y-acramou a O'Brien, creendo que o político viña no noso departamento.

»Pedro decidiu qu' aproveitaran o tempo y-os cartos. Pediu un chapeu de labrego y-unhas gafas, y-envolto n-unha chaqueta satinada, n-unhos cinco minutos, falou dend' a fiestra do vagón esautamente cos mesmos xestos y-a mesma fala qu' o héroe de Tullamore. O púbrico aprausouno a cada frase. Logo, aquela noite, cando Mr. O'Brien chegou, fallonlle o seu recebemento acostumado en Kilmallock.

»Ora, Terencio, a quen eu coñecín de neno e de home, era por compreto difrente. Doce meses estivo na miña clase, mais eu coñecino na escola por tres ou catro anos.

»Ainda era un rapaz, e xa falaba e obraba c' unha calma e unha deliberación qu' amostraba a imensa forza do seu caraute. Ainda con todo, non era un rapaz de quen un houbera dito que chegaría a ser un grande home co mundo inteiro resoando co seu nome.

»Non, Terencio Mac Swiney era difrente de todol-os outros rapaces na clase. Houbera tido o estrevemento combiñado co aquela forza de caraute que chamaba a atención no pirmeiro encontro, y-houbera deixado unha mais crara impresión, mais o apartamento qu' asi o siñalou nos anos derradeiros deixaba a un coa impresión de qu' aquil guapo rapaz con cabelo negro com' un corvo e ollos azúes contrastando tan ben coa sua pálida faciana, podía mañá pol-a sua boa sorte chegar a ser un escolante ou entrar no sacerdocio.

»Terry, com' os seus compañeiros lle chamaban, nunca foi traste de neno. Non iba nunca ó campo de football. Nas horas de recreo, vino a miudo leendo algunha estoria irlandesa. E sentado nun curruncho, lonxe dos berros y-os brincos dos outros lía o seu libro.

»Nas leuciós, era fácilmentes o pirmeiro da clase. As cousas qu' il adoitaba dicir unha y-outra vez eran asombrosas pra un rapaz dos seus anos. Lémbrome n-unha ocasión, cand' un dos frades lle perguntou o qu' houbera querido ser, tivo unha resposta sorprendente:

»—Soldado!

» -E levar unha chaqueta bermella e ganar un chelín diario? perguntou o frade.

»—Non, levar unha chaqueta verde e libertar Irlanda, foi a tranquía réprica.

»Velehi todo o ideal da vida de Mac Swiney.

»Atópomo algús anos despois de ter pasado da miña clase. Era enton membro da Sociedade *Xoven Irlanda*, unha orgaización de Cork, onde s' atopaban os derradeiros restos do movemento Feniano. Terencio non tiña mais que quince anos y-os mais dos outros membros pasaban xa dos cincoenta. Non embargante, eu recordo que o rapaz orgaizou e dirixiu unha revolta na orgaización.

»As suas queixas eran que os métodos dos xefes eran anticuados d' abondo, e que si a Irlanda había ser libre, tiña que ser emprendida unha políttca mais nova e mais eficiente. As longas barbas indináronse ó estrevemento da mocedade. Non deran iles o millor dos seus anos ó servizo da sua terra, e iban agora ser suprantados por unhas cabezas tolas?

»Mac Swiney foi vencido pro non acabaron eo' il. Os votos podían estar contra d' il, mais o' unhos poucos cofrades levados pol-a forza das suas ideias, iniciou a *Sociedade Literaria Céltiga* qu' estaba destiñada a sel-o berce do presente movemento pol-a liberdade d' Irlanda.

»Terencio Mac Swiney era a y-alma qu' a movía. Il travallou pol-o rexurdimento da lingua irlandesa e por un teatro nazonal, e inda que non tivo éisito no proyeuto derradeiro, namentras viviu, con só qu' houbera vivido hastra a restauración da tranquilidade no pais, os seus esforzos houberan traguido froito certamentes.

»Eu nunca perdín de vista a sua carreira por un longo tempo. Eu soupen da loita da sua nai viuda que tiña que manter tanta familia tan nova. O seu home morrera enantes que Terry cumprira os dez anos, e coma eu velaba por il coma home e coma rapaz, notei o coidado e consideración qu' il amostrou decote pol-a sua nai.

»Non foi nunca un fillo meramentes sumiso. Il amaba á sua nai como amaba as suas irmás e irmaus, coma il amaba á sua dona e ó fillo, como il amaba á sua terra. N-algún tempo da sua vida, houbera dado a vida pol-o seu lar, coma de feito dou a vida pol-a Irlanda.»

Todo iso da narración de Mr. Walsh. Terencio namentras estivo empregado na casa Dwyer asd Company, os seus xefes estaban satisfeitos da sua enerxía e intelixencia; mais aquil traballo non era a sua vocación, de modo qu' il seguiu no tempo de lecer, leendo estoria e literatura irlandesa.

Dedicouse a istes estudos con tal intensidade qu' en pouco tempo, en comparanza, fíxose Bachiler en Artes na Royal University d' Irlanda. Logo abandonou o seu cárrego comercial y-aceutou un posto do Cork County Council coma profesor en asuntos comerciás. Elí permaneceu hastra o comenzo da guerra de 1914, cando s' atopou desempregado debido á necesidade de economías no colexo.

Elí ocurriu un episodio que quero relembrar. Había elí catro profesores, e no plan d' economías determiñado pol-o departamento, decidiron seguir con tres. O segundo en antiguidade era Liam de Roiste, agora un dos membros do Parlamento pol-a vila de Cork. Terencio Mac Swiney era o terceiro, mais o comité escolleuno en lugar de De Roiste. Cando Terencio o soupo non quixo aceutal-o nomeamento que pasou a Mr. De Roiste.

Terencio enton volveu á literatura. Dende que deixara a escola, estaba sempre escribindo e pubricou unha coleución de poemas en 1907, baixo do título *A músseca da liberdade* (*The Music of Freedom*). Il mesmo chamáballe: «N.º 1 da Nacente Imprensa Gael».

Nos anos seguintes pubricou moitas comedias, sendo as principás antr' elas *The Wooing of Emer, The Last Warriors of Coole, The Holocaust* e *Manners Masketh Man*.

O seu intrés pol-a literatura y-estoria irlandesa sfíxoxe tan forte que pra il foi un paso curto da literatura á políteca. Toda a sua vida íl soñara unha Irlanda libre, y-os seus héroes eran os mártires que deran as suas vidas pra que a sua terra podera ser ceibada de debaixo dos pés do opresor. Era a sua grande cobiza seguil-os seus pasos e traballar pol-a causa d' Eirin.

Cando o Sinn Fein foi un movemento, nas suas pirmeiras fías estivo Terencio Mac Swiney. Dende rapaz, íl ouvira estorias do Gran día en qu' un exército desbandado de soldados irlandeses-americanos dempoixas d' unha guerra de liberación, volveron os seus pensamentos alén do Atlántico e soñaron unha nova Repúbrica. Estaba todo perdido? perguntábase. Había que faguer mais que evocal-as grorias pasadas, e someter á insolencia inglesa por unha despreciabel concesión.

Dend' a fundación do Sinn Fein, a sua hestoria é a estoria do movemento.

Mais il veu autivamente á política práutica co nacemento dos Voluntarios Irlandeses. Foi o mais altivo orgaizador d' iste corpo no país.

Lémbrome d' unha pintura encantadora que o repersenta no campo d' Istrución dos Oficiás Voluntarios en Galway en 1915, pintada por un camarada. Elí amóstrase, corazón e alma na obra, y-o seu serio, y-as veces grave continente, da a entender qu' il era un home atido ás realidás. Foron aquiles, ledos e proveitosos dias, e ninguén sacou d' eles mais proveito qu' a il. O campo tiña que mudarse varias veces namentras il estivo co' a tropa aquila vez.

O ano seguinte principiou a serie de persecuciós do Goberno Británeco qu' ó fin rematou co'a sua morte. Arrestárono pirmeiro o 13 de Xaneiro de 1913 por un discurso que botou, e soltárono o 22 de Febreiro. Non estaba en Cork en 1916, y-eu sei que houbo quen empregou influencia contra d' íl conforme coas istruciós do Executivo de Dublin. Mais o Goberno Británeco ainda autuou contra d' íl y-en Mayo de 1916 deportárono sen xuicio nin cargo á prisión de Wakefield, mandárono d' elí a Trongoch, Gales, e derradeiramentes a Reading, Ingraterra, e soltárono sen mais espricación nin defensa pol-a víspora do Nadal d' aquil ano.

Volvérono prender en Febreiro de 1917 e

outra vez deportárono sen formación de causa a Ingraterra. Soltárono e volvérono a Irlanda por San Xoan d' aquil ano, pra volvelo prender por Santos e sentencialo a seis meses de cadea por ter feito un discurso sedicioso. Ó cabo d' unhos días, o 12 do mes de Santos, todol-os presos no cárcel de Cork, queixáronse de fame e soltáronos baixo disciprina e condición o día 21, con orde de voltar o cárcele ós 21 días. Il non volveu. En Marzal de 1918 prendérono en Dublin pra compretal-a sentencia encerrado no cárcel de Dundalk e Belfast, deica Setembre. Cando cumpriu, prendérono de novo, outra vez sen acusación nin proba nas portas mesmas do cárcel.

Soltárono baixo parola, en consideración á doenza da sua dona, por Marzal de 1919. Dempois de varias ordes dadas pra prendelo, deica Marzal de 1920 os esforzos pra collelo non deron resultado, mais por fin pillárono o 12 d' Agosto en circustancias que ficaron pra sempre na mamoria de todol-os irlandeses, e deportárono por coarta vez pra Inglaterra.

IRLANDA!

Irmanciña adourada
que pasachel-o mar!
¡Antre a brétema, o tanguido
da campaiña de San Patricio ẓoando vai!
Carne, sangue, osos celtas!
Irlanda! Irlanda irmán!
Ten unha nova estrela o noso ceo
e ten uns santos novos noso altar!
Chegou o teu berro
ós cons de Fisterre que baten o mar
e abréu o teu laio, salouco e ruxido,
as vellas feridas do vello Breogán...
xa está cheo de sangue bermello
o cáliẓ do San Graàl!
Irmanciña adourada
que pasachel-o mar!
¡A lanẓa groriosa dos feitos heroicos e os sagros misterios
en alto... afiada... na man!

RAMÓN CABANILLAS

CATHLEEN NI HOULIHAN(*)

PERSOAXES:
- PEDRO GILLANE.
- MIGUEL GILLANE.
- PATRICIO GILLANE *(rapaciño d' unha ducia d' anos, irmao do Miguel).*
- BRÍGIDA GILLANE *(muller do Pedro).*
- DELIA CAHEL *(noiva do Miguel pedida en casamento).*
- A PROBIÑA.

ESCEA ÚNICA

Interior d' un *cottage* (casiña aldeán) en Killala; perto do ano 1798. BRIGIDA a carón da táboa desfacendo un paquete. PEDRO sentado n-un canto da lareira, e PATRICIO n-outro.

PEDRO ¿Qué berros son eses?

PATRICIO Non ouzo ningún. *(Escoita).* Ai, si. Agora ouzo algo... Paréceme asín como aprausos. *(Vai cara á fenestra e olla pra fora).* Que cousa mais rara. Síntese ruido e se non fita alma vivente.

PEDRO ¡Hui! Débeche sere algunha gresca.

PATRICIO Non, hoxe non é día de rifar ninguén. Cecais d' aló embaixo, da cidade, veñen esos berros.

BRIGIDA Cecais señan os rapaces a xogaren. Ve acó Pedro, acaróate a mín para ollares estes vestidos de noivo do noso Miguel.

PEDRO *(Acaroándose á táboa, turrando d'unha cadeira).* Son xúrdios verdadeiramente.

BRIGIDA ¿Que che parece? non-os tiñas tan bós cando fixéchel-o casoiro comigo, nin xiquer o traxe para os dias de festa.

PEDRO De certo, mais é que nunca maxinei que tivese un fillo que poidera locir traxes tan fermosos na data da sua boda, e que fose, endeben, tan escelente partido para unha moza.

PATRICIO *(Que ficou a carón da fenestra).* É unha probiña vella que anda a rubir pol-o camiño, Cecais veña á nosa chouza.

BRIGIDA Ha ser, cecais, algunha coñecida que que se achegue a sabere novas do casamento do Miguel. ¿Non das con quen seña?

PATRICIO Ten ar de forasteira. Non, non ven á casa. Olla, agora tomou pol-o camiño que vai ó campo onde Martín e mail-o fillo esquilan as ovellas. *(Dirixíndose a Brígida).* ¿Non te lembras, ña nai, do que nos contaba ontanoite Vítor dos Tres Camiños, sobr' unha forasteira que se olla pol-o país sempre que chegan as vísporas d' estalar algunha revolta ou algunha guerra?

BRIGIDA Non veñas a nos aterecer a i-alma co' as tuas historias. O que cumpre é que vaias a abrirlle a porta ao teu irmao. Seique ouzo os seus pasos pol-o camiño.

PEDRO Coido que o Miguel ha traguer canda íl a dote da Delia; pois non querería que aquela xente s'arrepintira do panto de bodas ou lle dese por poñer dificultades.

PATRICIO abre a porta e entra MIGUEL.

BRIGIDA Ora que che entretivo Miguel? Xa vai para tempo que alucabamos pol-a fenestra para te ver chegare.

MIGUEL Tiven de precisión d' ir á casa do señor abade c' o aquel de lle lembrar que mañán ten d' estar arranxado para a nosa boda.

(*) N-unha carta dirixida a Lady Gregory, o autor falando da génese e o siñificado d' este *folk-drama*, escreve: «Cathleen é a Irlanda, a Irlanda en cuio honor tantas lêndas e tantas cantigas se teñen feito e pol-a rodenzón da que moitos homes deron a vida.»

BRIGIDA Non che contou nada novo?

MIGUEL. Di que facemos un guapo matrimonio e que en ningures tivera unha ledicia com' a que terá abenzoando unha parexa cal a da Delia Cahel e mais eu,

PEDRO E xa ora, a dote traguerala ¿Non sí?

MIGUEL Ollal. *(Ceíba unha bulsa encol da táboa, despois acaróase á lareira e fica c' o cóbedo na parede. Brizida que no intre tiña esaminado o vestido do fillo, déixao encol do aparador).*

PEDRO *(Pilla a bulsa e emborcándoa fai sair as moedas).* Podes crérme Miguel, que soubeches faguer un bó contrato. O vello Xan Cahel quería conservar ainda por algún tempo unha parte do convido. «Déixame conservar ainda que somentes seña a mitade; até que vos naza o primeiro fillo», decíame. «Non, Xan, lle respondín: as cen libras esterliñas compretas han d' estar na mau de Miguel antes de que nos leve á casa a vosa filla»; a sua muller puña algús reparos, mais o trato ficou feito.

BRIGIDA Goréntache, Pedro, iso de manexares cartos?...

PEDRO Afellas que sí. Houbera querido tel-a sorte de gañar cen libras, eu inda que fosen só vinte, co' a mullere que souben escollere.

BRIGIDA Pois, decátate, hó. Si che trouguen pouca cousa, tamén é de certo que gañei eu cáseque nada con elo. Ora dime: ¿que tiñas ti o dia que nos casamos? Catro ou cinco galiñas e dous ou tres carneiros, que logo levabas ao mercado da Ballina. *(Xeureirosa petando co' a mau na táboa).* Pro se non che trouguen dote, o din das miñas entranas poñéndoche un fillo no mundo: Miguel, que agora s' alcontra eiquí o mesmo que un rei sentado, namentras eu teño que baixar á horta a apañar patacas, desvivíndome no traballo.

FEDRO Certo, muller. *(Ergue o brazo como querendo mimala e aloumiñala).*

BRIGIDA Vaite, lisca d'eiquí, déixame, que teño que arranxal a casa para aquela que ha vir vivire éla.

PEDRO Mulleriña, si xa sei que ti és da millor caste de mulleres que poida habere en en toda a Irlanda, pro decátate ben que o diñeiro é unha boa cousa. *(Escomenza a apilar os cartos e logo vai a se sentare).* Nunca, abofé, houbera maxinado ollar tanto ben de Deus entr' as catro paredes da miña casa... Moi grandes fazañas poderemos faguer nós con estes cartos. Primeiramente a traballar aquel ferrado de terra que ficara sin o cultivarmos dend' a morte de Jamsie Dempsey; criaremos alí gando e o gando mercarémolo na feira da Ballina. Escoita, Miguel: e Delia non che pidiu nada para o seu propio consumo?

MIGUEL. Nin chisca; non se lle da maldito por isas cousas, mi padre. Nin tan siquer fai caso d' elo.

BRIGIDA Nin ten miga d' estrano que así seña. ¿Para que ha de preocuparse de somellantes cativezas si ten de vixiar a un un mozo do mais baril e galante? Xa pode decir que ten boa sorte de se casare contigo, Miguel. Rapaz de senso como és, saberás faguer bon uso dos cartos e non' os derrocharás ni-os has meter en bebidas cal tantos outros.

PEDRO O noso Miguel non ch' ha estar tanto pol-a dote, como pol-a muller que se lle ten traguido, ¿N' é certo, Miguel?

MIGUEL *(Acarodndose á taboa).* Todos contentes, ¿non sí? Pouco que vosoutros desexabades unha mociña graciosa que vos fixera boa compaña e que fose cand' a vós nos paseios... A dote non dura moito; pero, a muller témola para tod' a vida.

PATRICIO *(Voltándose dend' a fenestra).* Na cidade volven a escomenzal-os rumores. Cecais desembarcaron os cabalos que achábanse perto de Enniscrone e fan algún ruido namentres beben na fonte.

MIGUEL ¿Cabalos? ¿Que qués que veñan faguer c' os cabalos? Hoxe non é día d' os vendere por estes arredores. Vai, Patricio, vai bulindo á cidade para sabelo que ocurre.

PATRICIO *(Abre a porta para saír e fica un momentiño no limiar).* Pensas que se lembrará a Delia de me dar aquel cadeliño que che prometera para cando entre na nosa casa?

MIGUEL Seguramente háse lembrar, home. Descoida.

PATRICIO sai.

PEDRO Agora tócalle a vez a Patricio: a él tamén hei de lle buscar unha dote. Mas non poderá ser cousa tan doada. Patricio non ten ningún oficio ainda.

BRIGIDA Fai tempo que ando a pensálo. Agora que ven ben as cousas, c' os Cahel, por unha banda, que se cadra poden axudarnos, e con Delia, que ten un tio abade, cecais o noso Patricio podería facel-a carreira de crego, il que é tan apricado e que sempre vai cos seus libriños...

PEDRO Bo! O tempo hayo decire... Como de cote a rebulirche proyeutos pol-a chola!

BRIGIDA Temos que facerlle estudar algunha cousa e non' o deixar correr pol-as ruas coma un d' eses rapaces que andan a pedir esmola.

MIGUEL Por aló embaixo non paran de berrare.

Vai a porta, e fica n-ela un momento fitando para fora c' os ollos protexidos pol-a man.

BRIGIDA Ves algunha cousa?

MIGUEL É unha vella que camiña áquí pol-o sendeiro.

BRIGIDA Quen poderá sere? Cecais a forasteira que Patricio vira?

MIGUEL Coido que non seña da nosa veciñanza... Mas non logro verlle ben a xeito a cara: porta un mantelo que cáseque lle cobre os ollos.

BRIGIDA Cecais éche unha probe que haberá ouvido falar da tua boda, Miguel, e vén a pedil-a sua parte d' esmola.

PEDRO Valerá mais que garden os cartos. Non é comenente deixalos á vista dos forasteiros, do xeito que agora se achan.

Vai a unha ucha que haberá n-un recuncho da cociña, e logo de abrila deixa alí a bulsa, pechando despois novamente.

MIGUEL Mi padre, óllea: ven para a casa.

Unha *Vella* pasa paseniño por diante da fenestra e ollando con longo ollar a Miguel.

Falando con franqueza, me non compre ver forasteiros na casa a primeira noite de bodas.

BRIGIDA Abrelle, Miguel: non faigas agardar á probiña.

A PROBIÑA, entra; MIGUEL, arrédase un pouco para a deixar pasare.

PROBIÑA Que Deus vos garde!

PEDRO Tamén a vos, comadre.

PROBIÑA ¡Ben me acolledes n-esta boa casa!

BRIGIDA Acougue, perto do lume da lareira.

PROBIÑA *(Sentándose beira do fogo e refregando as mans).* Fora fai un vento...

MIGUEL dend' a porta escólcaa c' os ollos atentamente.

PEDRO Traguedes un camiño longo, aboa?

PROBIÑA Moi longo, moi longo. Poucos terán camiñado tanto com' a mín, e foron moitos a estreverse a me negaren unhas horas de casa cuberta. Perto d' aquí había un d' eses pouco caridosos, que tiña moitos fillos e eu pensaba que fosen amigos meus; pero cando ia andando cara a eles, puñéronse a correren co' as ovellas e me non escoitaron.

PEDRO Que tristura debe ser o non tere un leito propio para poder acocharse baixo d' él.

PROBIÑA Xa pasano moitos tempos desd' a data que eu escomencei a pelengrinar pol-o mundo.

BRIGIDA Abofé é estrano que non estendes mais acabada, con tanto andare por eses mundos del Señor.

PROBIÑA Cecais teña os pes cansos e as maus quedas, pro o corazón non atopa acougo nin repouso. Cando a xente óllame asin tranquia, coida que a vellez ténme pillado e que todal-as inquedanzas fuxiron de min. Pro, de súpeto, a anguria e a delor son a me abralare, e entón desacougada vou falar aos meus amigos.

BRIGIDA E que é o que vos fai andar a rolo, coma quen dí, pol-a vida, d' acó para aló?

PROBIÑA O habere moitas xentes alleas na miña casa.

BRIGIDA Afé parez que tedes sofrido moito, xuzgándovos pol-o carís.

PROBIÑA Si, teño sofrido penas moi grandes.

BRIGIDA E quen fol o causante d' elas e do voso vagamundeio?

PROBIÑA A miña terra, que me teñen roubado.

PEDRO Pro era moita a terra que vos roubaron?

PROBIÑA Os meus catro fermosos campos verdecentes. (1)

PEDRO *(A parte a Brígida).* A que é esta a viuva Casey a quen vai para tempo lle roubaron a sua facenda de Kilglass.

BRIGIDA Non, home, non. A viuva Casey inda

(1) As catro provincias d' Irlanda: Leinster, Ulster, Connaught e Munster.

a vin eu fai pouco no mercado e é mais nova e muller conservada.

PEDRO *(Á Probiña).* Non sentíchedes unha cheia de berros cando rubiades a costa?

PROBIÑA Sentín. E parecéume escoitar aquel aturuxar dos días de festa, cando os meus amigos veñen ao meu alcontro. *(Escomenza a cantar, para si mesma):*

«Moitos choran, ouzo prantos e solaios
porque morreu Donough o do cabelo d' ouro:
leva por grazata unha corda de cáñamo
e leva na cabeza un pouco trapo branco.»

MIGUEL *(Avanzando dend' a porta).* ¿Qué cantais, comadre?

PROBIÑA Canto a cantiga de lembranza a un home que coñecín xa vai para lonxe, e que tiña o cabelo louro, da cor do ouro, chamábase Donough e foi aforcado en Galway. *(Torna a cantar con máis forza):*

«Me lembro d' ollalo labrando o seu ovapo,
chantando o arado na terra vermella,
e erguendo o pícaro no cumio do outeiro
con pedras do monte moi grandes e fortes.
¡Ou, si houbese il vivido en Enniscron
a xente faría esfondál-o patíbolo!»

MIGUEL E por qué o condenaron a morte?

PROBIÑA Pol-o meu amore. Moitos teñen morto pol-o meu amore.

PEDRO *(A Brígida).* ¡Probiña! ¡Miña xoya! Os sofrimentos magoáronlle a razón.

MIGUEL Fai moito tempo que se compuxo a vosa cantiga? ¿Fai moito tempo que morreu ese home que vós andades a lembrare?

PROBIÑA Fai pouco, meu filliño, fai pouco... Pro outros morreron tamén pol-o meu amore moito antes que él.

MIGUEL E ises mortos, velliña, eran todos da vosa xente?

PROBIÑA Ven eiquí arrechégate a miña veira e falareiche un pouco d' eles. *(Miguel, sántase na lareira, a carón da vella).* Había un louro, case roxo, da linaxe dos O'Donnell, do Norte, e un da linaxe dos Sullivan, (1) do Sul, e ainda había tamén un Brian (2) que perdeu a vida en Clontarf, beira do mar, e moitos homes dos países do Poente, algúns dos que teñen morto xa vai para centos d' anos, para séculos, sin falar d' outros que han morrer mañán.

MIGUEL E os homes que han morrer mañán ¿terán de ser das comarcas do Poente?

PROBIÑA Arrechégate máis, arrechégate máis...

BRIGIDA *(A Pedro).* ¿Qué che parez, home? Debe ter o senso perdido. Amostra todo o xeito da tola.

PEDRO Non sabe o que dí; co' a miseria e os traballos que haberá sofrido...

BRIGIDA ¡Probiña! Hai que axudala e que lle dar unha esmola.

PEDRO Faille tomar un pouco de leite e un anaco de galletas.

BRIGIDA E porque non lle ofercer tamén algunhas moedas, con todo este ben del Señor que temos hoxe na casa?

PEDRO *(Desconfiado).* Pro si gastamos asín os cartos ¿quen ollará para nós? Ti sempre pensando acabar c' os nosos bens...

BRIGIDA Cala Pedro: Tería de che caír a cara de vergoña ao falar asín. Ala, dalle de contado un chelín, se non queres que a boa fada nos abandone.

Pedro vai á ucha e pilla un chelín.

BRIGIDA *(Á Probiña).* ¿Queredes un pouco leite? ¿Non vos apetece?

PEDRO *(Ofercéndolle un chelín).* Tome, logo.

PROBIÑA Non é iso o que me percisa. O diñeiro me non pode axudar.

PEDRO E d' aquela, ¿qué desexa entón?

PROBIÑA Si hai algún de bó corazón que queira axudarme ha de se me ofrecer il mesmo.

Pedro, pensando o chelín encol da táboa, parola baixiño con Brígida.

MIGUEL E non tedes ninguén que coide e procure de vós á vosa idade?

PROBIÑA Ninguén. Sendo tántol-os homes que me tiveron amore, a miña casiña ficou valeira e a miña lareira deserta.

MIGUEL E sempre andades asín, soliña, tan sola pol-os camiños?

PROBIÑA Cand' a min levo de compaña os meus pensamentos e as miñas espranzas.

MIGUEL E cales son as vosas espranzas, probe vella?

PROBIÑA A esperanza de voltar ao recobro dos meus campos verdecentes; a espranza ranza de botar aos forasteiros, aos alleos, da miña casiña.

MIGUEL Non-o coido doado.

PROBIÑA Teño amigos fieles que haberán de me axudare. Escoita: agora andan a se

(1) Os O' Donnell e os Sullivan son antigas familias irlandesas da raza céltiga.

(2) Rei celta e humanista que no ano 1014 derrotou aos vikindes que se tiñan estabrecido na Irlanda moito antes de se estabrecereren alí os franceses.

xuntaren para vir na miña axuda. Pouco importa que hoxe me vexa asoballada; mañán xa erguerei a cabeza. Agora axuntados veñen camiñando cara min, e teño que me dar presa para os saudare. Voume xuntarme aos meus veciños, sairei a abrazalos.

MIGUEL E eu irei cand' a vós.

BRIGIDA Miguel, Miguel! Non tés porque saudar os amigos da vella; decátate de que a noiva que se ha de unir contigo, axiña virá á nosa casa. Arranxa roupa, viño e suntancia para qu' ela que está a chegar e non-co' as maus-valeiras. (*Á Probiña*). ¿Seique non sabedes que o meu fillo mañán fará a sua boda?

PROBIÑA Non, non é un home que esteña de boda o que eu quero nin o que poderá axudarme.

PEDRO ¿Ora a quen che lembra esta probe? (*a Brígida*). ¿Quén pensas que poida sere?

BRIGIDA Miña velliña, inda non-os dixo como se chama.

PROBIÑA Algúns chámanme a Probiña e outros chámanme Cathleen, a filla de Houlihan.

PEDRO Eu coñecín, seique, unha d' ese nome. Pro quen demo era? Debía ser unha que coñecín de pequeno. Non, non. Agora lémbrome. Ese nome teño ouvido n-unha cántiga.

PROBIÑA (*Aturada, dend' o limiar*). E vos estrana que haxa cántigas feitas no meu honore.? Moitas cántigas téñense composto para min. Inda hoxe pol-a mañán ouvín unha que anda a tremelar acochada no vento. (*Canta*):

«Non ceibes grandes zalaios
cando abran mañán as fozes.
Non falseis os que leven loito
mañán ao enterral-os mortos.
Non abastedes a meu nin chamados forasteiros
pr' as vixilias que haberá.
Cartos non darlle a quen pregue
pol-os mortos de mañán.»

MIGUEL Non comprendo o senso d' isa cántiga... Pro dígame: que podería eu facer por vós?

PEDRO Miguel?... Ve acó.

MIGUEL Cale, mi padre; escóitea, escóitea...

PROBIÑA Aqués que me axuden, sofrirán unhá xeira moi dura e moi perigosa. Moitos que agora teñen as fazulas vermellas, terán as fazulas enmagrecidas; moitos que podían paseiar libres pol-as prados, levados por camiños aspros, pedreguentos, en terras lonxanas; moitos bos deseios murcharánse; moitos que fixeron cartos non' os poderán gardare; e nascerán moitos meniños, que a os ir a bautizar non atoparán padriño que lles poña un nome. Aqués que teñen as fazulas vermellas, terán as fazulas enmagrecidas e marelas, por mor meu, pol-a miña culpa, pro halles parecer que recibiron boa paga. (*Vaise. Logo, anda a s' ouvire lonxana a sua voz que ripite a cántiga*):

Sempre máis han ser lembrados cado día,
os nós eles decote vivirán.
e eles falarán nos, sempre, sempre,
e os que fomo e os que seiam de contino cavilarán

BRIGIDA (*A Pedro amostrándolle o Miguel que dchase direito, en éstase, no limiar da porta, a ollar para a Probiña que s' alonxa.*) Mirao, Pedro, mira para él!... Ten ollares de lume. (*Erguendo a voz*). Miguel, ve-acó e fita o teu vestido de noivo. Tan lindo e bo que é! Debias probalo, home. Non seña o demo que logo non che caia ben e se rian de tí as mozas. Anda, vai á alcoba e pono. (*Penduralle o traxe no brazo*).

MIGUEL De que bodas me fala, ña naí? ¿Qué vestidos me hei probare?

BRIGIDA Home, Miguelliño; o vestido que mañán haberás de pór cando faigas o casamento con Delia Cahel.

MIGUEL ¡Ai! xa case me esquencera... (*Esamina o vestido, despois vai a entrar na alcoba; mas ouvindo perto berros de ledicia, aturado, fica á escoita*).

PEDRO Os berros óucense mais perto... ¿Qué demo pasará?

Entra un fato de veciños e parentes. PATRICIO e DELIA en compañía d' eles.

PATRICIO Son Mariñeiros da Baja. Os franceses desembarcaron en Killala.

PEDRO, sacando a pipa da boca e levando a mao ao chapeu para descobrirse, fica como se fora de pedra. O vestido de noivo cai dos brazos de MIGUEL.

DELIA Miguel! (*Miguel como si se non lembrara d' ela*). Miguel! (*Dándolle nas costas*). Ollasme o mesmo que si me non coñeceses; como si fose forasteira...

PATRICIO (*Dend' a porta*). Os mozos corren hacia abaixo. Vánse c' os franceses!

DELIA Tí non te irás c' os franceses, meu Miguelliño?

BRIGIDA (*A Pedro*). Dille que non se vaia, Pedro.

PEDRO E tempo perdido. Non vos decatades de que non sinte nada do que lle dicides?

BRIGIDA Home, proba, fai por o convencere...

DELIA Miguel! Migueliño! Tí non me deixarás; n-é certo que non me has deixare? Non irás aló embaixo cabo os franceses, agora que imos a nos casare... (*Alóngalle os brazos ao pescozo, garimoseira. Miguel, vóltase cara a ela, como disposto a obedecela*).

A voz da PROSIÑA (na lonxanía).

«*E eles faldroonos sempre, sempri;*
e os que fono e os que vazan de costéso cavilos hon».

MIGUEL, ceibase súpetamente de Delia e corre á porta; fica alí á escoita, como acorado; despois bótase fora para seguir a PROSIÑA. BRIGIDA aloumiña a DELIA, que chora e salouca entr' os seus brazos.

PEDRO (*Collendo a Patricio pol-o brazo*). Dí: tí viches unha vella que baixaba pol-o camiño?

PATRICIO Non, pro vin unha moza e camiñaba como unha raiña.

W. B. YEATS

(Traducción galega de A. VILLAR PONTE)

IRLANDA POLÍTECA NO SÉCULO XIX

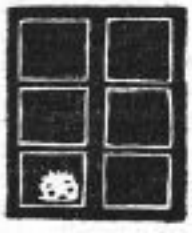

«A millor frol da terra, a millor peira do mar» dí unha canción irlandesa. Hoxe Irlanda está en camiño de alcanzar este deitoso estado, dempois da sua longa, dolorosa pasión. A delor purifica é subrima as almas, e n-este sentido ningun pobo como a Erin ten millor ganado un posto preeminente na nova Europa. N-este artigo lembraremos somentes a historia política de Irlanda no século XIX. Dende o século XVI lentamente foi escravizada pol-a Inglaterra. Non falaremos d' esta pasión dolorosa. Soilo n-un país, o Ulster, os colonos ingreses, inda sen chegar á mayoría dos habitantes, foron acesamente ingreses, protestantes e nemigos de toda emancipación, representando sempre hastra hoxe, á vella Inglaterra *tory*.

Ó final do século XVIII obrigados pol-a emancipación d' América do Norte e ante o movimento irlandés concederon os ingreses a *Unión Act*, pol-a que Irlanda tiña unha gran autonomía inda que gobernada por un Parlamento no que formaban soilo os protestantes xa que os católicos estaban fora da ley. Baixo d' esta pequena libertá Irlanda prosperou. Foi soilo un período de 18 anos de réxime autonómico.

A latexante historia de Irlanda no século derradeiro desfaise naturalmente en duas grandes épocas, mais coma en todas as divisiós históricas non se pode fixar un marco determiñado pra referilas. Escolleremos o ano 1893, e o madurar dos feitos daranos moi logo a razón. O primeiro período longo, tromentoso, inquedante aparece cheo pol-as loitas políticas, relixiosas y-económicas de O' Connell, de *Young Ireland*, de Parnell, do *Home Rule*. Parlamentarios, oradores, homes do século das revolucións, os patriotas irlandeses sofren e loitan en héroes y-en mártires. Mais falan ingrés, peroran en Westminster, desfán na Inglaterra partidos e gabinetes. A partir de 1893 outra forte e serea lus alumea ós espritos dos nosos irmáns: a *recelticazión* do pais, o espertar da alma inmortalmente céltiga da illa, dalles unha total concencia da sua individualidade, e Irlanda trata con Albión de poder a poder.

I Triste foi o comezar do primeiro período. O estadista Pitt soupo machiavellicamente desfacer á pequena libertá d' Irlanda. Inda baixo o goberno do Parlamento de Dublin, orangista e anglicanizado foi tan grande a prosperidade do país n-este lustrigo d' independenza que os políticos de Londres sentiron desconfianza, e Pitt acodindo ás suas vellas artes de raposa políteca desfixo á *Unión Act*.

Foi un triste negocio do que sai coberto de

lama o Parlamento de Dublin. O clero católico, de boa fe, creendo n-as promesas de Pitt que falara de darlle a libertá, non s'opuxo ó despoxo. Foi caciquil é indino. Millón e medio de libras costaron (e non foi caro pra Londres) as concencias dos parlamentarios de Dublin. Mais as promesas feitas ós papistas non se compriron é o réxime económico da terra era medioeval. Entón surdiu O' Connell.

Era como abogado e coma políteco unha grave e serea testa céltiga, como católico tiña unha fe de cruzado. Todo o mundo recorda como gracias ós esforzos d'este orador alcanzouse a redención política dos católicos. Foi unha revolución que afundiu unha das torres mais fortes de vella Inglaterra, *Old England*.

O grorioso Wellingthon xa reumático tivo un desafío por causa da Transubstanciación. Ganado este trunfo, conquerida no Parlamento ingrés a representaceón políteca dos católicos. O' Connell soñando en patriota co'a restauración da *Unión Act* axitou un formidabre estado d'opinión.

Toda a illa ferveu co'as verbas do tribuno, mais O' Connell tremaba coma un azougado á vista do sangue. Perden de golpe a sua popularidá cando non deixou ir á loita armada n-un istante d'entusiasmo nacional.

Os patriotas disconformes con O' Connell formaron a *Xoven Irlanda (Young Ireland)*. Foron anos sanguentos é duros. A fame baixou do ermo ceo, os campos morreron, as patacas podreceron. O *Poor Paddy*, o paisano irlandés estruxado pol-os donos da terra, emigraron en bandadas pr' os Estados Unidos. Morreron miles de rapaces.

Diante d'este estado de cousas agravado en términos apocalípticos co'a fame do ano 1843, a Xoven Irlanda partiuse en duas miras, os redentores da *Nation* con O' Brien ó frente propuñan longa preparaceón antes d'acodir á unha loita aberta. Os homes do outro boletín o *United Irishmen* botáronse á resistencia armada no ano 1848 cheo de lustrigos liberaes en toda á Europa. A revolta foi duramente domeñada, de tal xeito qu'os gobernos de Londres coidaron morta a causa irlandesa.

Non estaba asoballada. Vamos ós feitos. Moitos irlandeses que loitaran na guerra de Secesión dos Estados Unidos formaron a Sociedá segreda e poderosa dos *Fenianos* da que o nome foi emprestado d'unha antiga milicia irlandesa. Foron antiparlamentarios e revolucionarios comprindo o seu xuramento: «Xuro diante de Dios rechazar toda obrigación de fidelidá á Reina d'Inglaterra e empregar as miñas forzas na instauración d'unha República libre na Irlanda. Estou pronto para loitar ó primero siñal. Xuro compreta obedencia ós meus xefes, xuro o segredo en todo o tocante á nosa Sociedá».

O terror feniano lustrigante é inesperado tivo terribres estoupos. Un dos bós xefes foi Stephens. En pouco tempo voaron á prisión de Clerkenwell, atacaron o castelo de Munster, acometeron á policía en Manchester. Os autores do derradeiro feito chamados Allen, Larkin e O' Brien, antes de morrer no patíbulo dixeron ó Tribunal: «Imos chegar á presenza de Dios; nin nos remorde a concencia nin reutificamos nada do feito. Solo nos queda dicir: *God save the Ireland*. (Dios salve a Irlanda)».

A represión foi feroz. O goberno ingrés pediu é outivo á pauliña dos xefes fenianos, e o Cardenal Cullen negouiles a sepultura en terra sagrada. Inda que o clero—mais que todos o rural—e moitos bispos, foran ardentes patriotas, Roma moustrouse moi compracente c'os gobernos. Combén fixar ben as ideas pra non facer da causa irlandesa un dos episodios das loitas relixiosas.

Hasta eiquí os políteos ingreses viran o movimento irlandés con odio é desprezo. No 1867 a reforma eleutoral aumentou a representación irlandesa en Westminster. No 1869 fíxose a separación da Eirexa é do Estado na illa. As duas leises, que, sobre todo a segunda, feria fondamente o vello sistema británico, foron debidas ó ilustre Gladstone, xefe e rexenerador do partido liberal. Por primeira vez n-unha longa serie o Ulster ameazou co'a revolta. En 1870 Gladstone presentou a primeira lei agraria. Un ano antes Carlos Esteban Parnell fundou a *Land League* (Liga Agraria).

Parnell fixo unha trasformación na táutica de loita dos irlandeses. Fundou a Liga axudado pol-o feniano Michael Davitt é pol-os cartos dos emigrados. Loitando no doble frente do probrema agrario e do obstruccionismo parlamentario acendeu unha fermentación sen igual, foi dono dos debates da Cámara ingresa e forzou a Gladstone para presentar o célebre bill do *Home Rule*.

Namentras se desenrolaban os debates consigueu o goberno o Decreto «De Parnellio» no que León XIII condenaba á axitación agraria. A loita nos campos seguía co'a misma intensidá. Como a Cámara dos Lores extremara a política de sumisión ós *Landlords*, as sociedá dos *Moonlighters* (homes do luar) e os Invencibres, sostiveron unha terrible loita contra os embargos. Os Invencibres fixeron matar ó segredario e ó-

MR. DE VALERA

vicesegredario do Virrey, mandados por Gladstone pra estudiar imparcialmente o probrema. Parnell foi preso. Mais Gladstone cando foi poder no 1886 presentou o bill do *Home Rule*.

Compre dar á coñecer o esencial de este proyeuto:

O poder lexislativo reside en duas Cámaras: Senado e Comunes. O primeiro de 80 senadores nomeados pol-o Rei, os Comunes de 164 membros procramados por cinco anos. A competencia d'iste Parlamento de Dublin alcanzaría á todal-as cuestiós interiores de Irlanda quedando fora as prerrogativas da Coroa, a paz e a guerra, tratados internacionaes, etc. O Parlamento non ten competencia relixiosa nin pode favorecer ningunha confesión.

O poder executivo teno un Lord Gobernador asistido d'un Consello de ministros responsabres.

A representación parlamentaria d' Irlanda en Londres queda redoita de 107 a 42 diputados.

Este bill parece hoxe escaso en concesiós porque xa estamos afeitos a ver unha Irlanda virtualmente libre. Mais antes da receltización da sua patria os mesmos irlandeses mirábano como un ideal.

O efeito do bill foi tromentoso: rompeuse o partido liberal separándose Chamberlain con moitos diputados, axitouse o Ulster. Gladstone tivo que deixar o poder pra voltar en 1892 con algunhas modificaciós no *Home Rule* gracias ás que pasou nos Comunes pero foi vencido nos Lores. Pronto morreu Parnell, caeu Gladstone segunda vez e veu unha larga etapa de goberno conservador.

Baixo d'eles pareceu morto o proyeuto, inda qu'a politeca conservadora foi autora d'unha lexislación agraria favorabre ó colono irlandés. Hai que esperar a 1905 cando os liberalés voltaron ó poder con brilante trunfo eleitoral. O gabinete Campbell-Bannermann concedeu á Universidade nazonalista de Dublin un proyeuto de descentralizazon adeministrativo (Irish Council Bill) que foi rechazado unánimente pol-a Asambreia nazonalista de Dublin.

Os liberales tiñan medo o *Home Rule* lembrándose que desfixera o partido e o botara duas veces do poder. Foi preciso que Asquith precisara os 80 votos nazonalistas irlandeses pra facer trunfar os famosos presupostos de Mr. Lloyd George. Os irlandeses dividíranse en dous partidos: os 72 diputados do grupo dirixido por Mr. Redmond votaron o *Home Rule*, os 10 do grupo O' Brien, puramente *Sinfeinners* (xa veremos logo que representan o verdadeiro esprito irlandés) soilo querían a independenza total.

Mr. Asquith pra facer pasar ó bill tivo que modificar a Constituceón limitando a tres anos o direito de veto da Cámara Alta. Loitan con ela e con gran parte do esprito ingrés representado por homes como o poeta Rudyard Kypling. O *Home Rule* debía entrar a rexir no outono de 1914. Mais era preciso resolver a cuestión do Ulster. Este pais rico, forte, enxebremente conservador tomou unha autitude de loita, un pouco cómica ás veces. Dirixidos por Sir Edward Carson e o capitán Craig cen mil ulterianos congregados en Belfast xuraron, en Setembre de 1912, un *covenant* negando toda autoridá ó futuro parlamento irlandés. Cando Asquith creeu resolta a custión separando ó Ulster temporalmente, a voz do diputado Healy, orador do partido irlandés de O' Brien expresou craramente nos Comunes o sentir d' Irlanda: «Esta non é custión politeca, é a esencia dos nosos curazós. E millor non aprobar o bill que ademitir tal condición que separa de nós a terra santa onde está enterrado San Patricio». En Agosto de 1914 estralou a Gran Guerra. Agora é preciso lembrarse de como dende 1893 creceu a receltización da illa, como se compretou o sentimento nacional con un idioma e unha cultura propia, e teremos a chave da presente posición de Irlanda.

II Antes de 1893 o vello idioma irlandés, o *erse* iba camiño d' unha morte total. Apenas era falado por medio millón dos catro de habitantes con que contaba a illa. Durante o período de O' Connell, da Xoven Irlanda, de Parnell soilo algús homes aislados (o obispo Mac Hale entre eles) comprenderon a importancia do idioma nacional. Como di Tann-Morvoan Goblet no seu libro «L' Autonomíe irlandaise»: O' Connell aconsella o uso do ingrés que permite falar en Westminster e marchar ós Estados Unidos».

No 1893 fundouse a Liga Gaelica (*Conradh na Gaedhilge*) cando menguaba o movimento nazonalista da época de Parnell. Foi filla da xuventú irlandesa, composta por católicos e protestantes. Tivo un éxito máxico. Descobriron á vella literatura do pais e fixo frolecer unha literatura nova. Entrou na Banca, n-a Eirexa, na Prensa. Irlanda atopou por fin unha espresión súa, que fortificou ó seupristino celtismo e deulle os carauteres de nación compreta e viva. A sua alma consta nas obras de Yeats, de Synge, de Lady Gregory. En outros artigos falaremos d' este animador movemento que extendéndose hastra á vida económica creou cultivos, fábricas, riqueza, millorou a situación do paisano e do artesano e fixo aumentar a poblacion.

«Mañán estarás morto!
Non: mañán a tua Terra espertará!
Qu' importa, logo, a tua morte,
A miña, nin quen pensa no qu' ha caír?
A Nosa Terra vivirá!

(TERENCIO MAC SWINEY, A Múseca de Liberdade. 1907)

A partir do comenzo da gran guerra a política d' Irlanda está representada pol-os *Sinnfeiners (nos solos)*. Eles promoveron a revolución de Pascua de 1915 e dende enton afondouse o abismo entre Inglaterra é Irlanda. Cando en 1917 Lloyd George xuntou unha Convención ou Asambreia irlandesa, non se chegou a nada porque o partido *Sinnfeiner* non foi representado. A apricación en Irlanda do servicio militar forzoso, e a posición do Ulster acabaron de facer *Sinnfeiner* á todo o país. Nas eleicións de Nadal de 1918 dironlle 70 dos 72 distritos irlandeses, os diputados *sinnfeiners* non se sentaron en Westminster. No 21 de Xaneiro de 1919 xuntándose os separatistas en libertá (moitos estaban presos) proclamaron na *Mansión House* de Dublin a República irlandesa, mandaron delegados pr' a Conferencia da Paz e pediron a retirada das tropas británicas. Eduardo de Valera ocupou a presidencia da *Dáil Eireann* ou Asambleia constituente de Dublin.

Dende enton sigue a loita que todos coñecemos, Irlanda sofre nobremente os males da guerra. O sacrificio do alcalde de Cork probou ó mundo asombrado quen son os celtas. Fai meses que De Valera é Lloyd George tratando de poder á poder dan a realidá de duas nacións tratando frente á frente.

RAMÓN OTERO PEDRAYO

AO BON IRLANDÉS

Com' as garridas mieses na seitura
van caindo
en neviña de sangue, a frolecer.
Irlanda en primaveira! Na tépida quentura
van xurdindo
pra caer e caer
e tornar a florir
e a morrer
na escuridade d' oxe, celestia do porvir.
¡As roxas labaradas
fumegantes, ardentes,
lamben tragicamentes
as torradas paredes das chouzas derrubadas
a feito.
Irlandés! N-hai fogo como o fogo do teu peito!
¡A' chamada do sangue! ¡A' voz da Terra-Nai!
Un irlandés que s' ergue porque outro irlandés cai,
& as balas a cimir sin dór nin compasión.
Bon irlandés! Tu tés d' aceiro o curazón!

VICTORIANO TAIBO

IRLANDA E GALIZA

Irlanda e Galiza son terras do Estrem'Ocidente d' Europa habitadas pol-a mesma raza a suxeitas a un imitante destiño, d' un xeito tal, que somella coma si Deus quixera axuntar a unha coa outra por unha chea de misteriosas relaciós de todol-os ordes, relaciós que, olladas unha por unha, parece que non teñen nada de particular, e que son com' as qu' eisisten antre outros moitos paises do mundo, mais cand' un as considera y-arrepara n-elas en xunto, en realidade son cousa que sorprende y-asombra, e inclina a un a meditar pra contra sí e pensar qu' elo debe pender n-algunha causa moi fonda e moi segreda. Quen sabe pra que destiño futuro quixo Deus preparalas, multipricando d' ise xeito antr' elas os enlaces e mais as somellanzas! O certo é qu' elas son moitas e moi notabres, e imos siñalar algunhas d' elas.

Recuado enlace das duas Terras

Son moitol-os sabios que, coma Borlasse, Mac Andrew, Forbes, Beaumont e o noso Cornide, supoñen que, enantes da época lazial, Irlanda e Galiza estiveron conentadas por un gran estribo orográfico que, formando un gran arco de círculo, pechaba pol-o ocidente o Golfo de Gascuña, indo da costa N. de Galiza, antr' o Ferrol e Finisterre ás costas meridionaes de Irlanda, hipótese comprobada por moitas ouservaciós d' orde xeolóxico, oceanográfeco, botáneco e zoolóxeco. Iste enlace antr' as duas terras afundiuse logo, solagado baixo das augas do Oceano Atlántico, coincidindo cecais, coma supon Beaumont, coa formación do circo volcáneco do Mediterráneo. A sua presencia ven acusada no mapa de fonduras mariñas de Stieler por unha zona de menores fonduras en contraste con outras de moito mais de 2.000 brazas a un lado y-a outro do dito estribo orográfico.

O clima, a frora y-a fauna

Eliseo Roclus fai notar a somellanza do clima: os mesmos ventos mareiros vindo do S. W. e do N. traguen as mesmas chuvias abondosas, qu' eiquí ademais, contrastan co' a arideza dos chaos de León e Castela, chuvias que dan ás terras d' Irlanda e Galiza a boa lentura qu' enverdece vrau e inverno os nosos eidos, e fixo qu' a Irlanda fora chamada a *verde Eirin*. O tempero vénlles do Gulf-Stream ás duas.

A eisistencia d' unha frora similar nas montañas galegas e nas montañas irlandesas foi oservación que se debeu a Forbes, que fala das variedades da *Saxifraga, enéa, pubrecia, arbutus*, etc. Pol-a sua parte, Mac Andrew, estudando a fauna marítema de Vigo, comprobou que de 200 especies de testáceos, 120 pertenecían tamén á fauna británeca. Da fauna terrestre pódese dicir igoal, y-abonda ouservar qu' elí se cría com' eiquí de preferencia o gando vacuno e praiticanse as industrias derivadas do leite.

Homoloxías xeográficas

Poñendo un a carón do outro, un mapa d' Irlanda e outro de Galiza, é cousa que sorprende á primeiro ollar a somellanza antr' as costas N, e W. d' Irlanda, e as costas N. e W. de Galiza. Caxeque teñen as mesmas escotaduras, os mesmos esgazamentos, as rías qu' eiquí com' elí s' imitan ós *fjords* escandiñavos é ós *firths* escoceses, sexan ou non vales medio-solagados, leitos d' antigos lazíares, ainda non atuados pol-os arrastres dos ríos.

Hai antr' as costas das duas terras, unha

curiosa coincidencia d' aucidentes xeográfecos. Na d' Irlanda, os cabos Malin e Fanad, os mais septentrionás, corresponden respectivamentes coa Estaca de Vares e co cabo Ortegal da costa nosa, Ó E. do Malin head está a bahía de Foyle que corresponde coa ría de Viveiro, e ó W. do Fanad head, a de Swilly que corresponde coa de Santa Marta. Logo, car' o W., a costa d' Irlanda fai a mesma forma qu' a nosa deico cabo Teelin, que ven a ser o noso cabo Prior. Elí principia a gran bahía de Donegal, inteiramente disposta com' a do Ferrol, ocupando as vilas de Donegal, Sligo e Derkmore, as posicións qu' eiquí o Ferrol, Pontedeume é Sada. Mais adiante ven a Killala Bay, correspondendo á da Cruña. Sigue a costa irlandesa en onda car' o W. hastra chegar ó cabo Achill, que é o noso Touriñana, e baixa en onda entrante car' o S., hastr' o cabo Llyne que é o noso Finisterre, deixando no médeo a Westport, n-unha posición imitante á de Muxía. A bahía de Gallway corresponde coa ría d' Aurosa, e as vilas de Kinvarra e Milltown Malbay, a Vila-García e Cambados. A ría do Shannon é a ría de Pontevedra y-a Dingle Bay, a de Vigo, correspondendo ás nosas Cíes, as illas Blasket. Tralee estará logo ond' a nosa Bayona.

Derradeiramentes, as catro divisións d' Irlanda: Ulster, Connaught, Munster e Leinster, corresponde ás catro provincias de Lugo, Cruña, Pontevedra y-Ourense.

As colunas d' Ércoles do Septentrion

O gran Murguía fai a indicación, recollida por il de testemoios espallados nos autores antigos, de que non somentes se chamaba colunas d' Ércoles ás montañas de Calpe y-Abila, que fan a porta do Estreito de Xibraltar, senon tamén a outras duas ó N. das que unha era a Torre d' Ércoles da Cruña *(Farum Brigantium)* y-a outra algun vello moimento irlandés, situado cecais perto do cabo Cleare, e que faguían a porta do gran golfo determiñado pol-a Irlanda ó N., a Galia ó E., e a costa septentrional da Peninsua Ibérica ó S.

A leenda de que dend' o alto da Torre d' Ércoles, se ven as costas d' Irlanda, e moi sabida e creida en Galiza, y-ademais moi antiga. Nennius traina; Éthico, xeógrafo do século IV, ó falar do Faro Brigantiño, dí que mira car' a Irlanda, y-ó falar d' esta illa, dí que a sua parte mais sainte mira cara Brigancia, vila de Galiza.

Colonización galega na Irlanda

Os irlandeses pertencen coma nós á mais pura rama da gran raza céltiga. Iles din que veñen dos *Milesians*, xentes do Gaedhill, ou Galiza pre-estórica, da nosa raza, eterna migradora.

As vellas crónecas da Illa d' Eirin, coma o *Leabar Gabala* (libro das invasións) e mais o dos *Catro Mestres*, e outros, conservan a tradición antiquísema do noso rei Breogan, da tribu dos brigantes, fillo de Braha. neto de Deyaha, descendente en liña reuta de Fenn, da nobre e antiga raza de Gael, qu' ergueu na Cruña o famoso Faro dos Brigantes, dend' o alto do que, o seu fillo Ith divisou n-un craro serán d' inverno a distante terra d' Irlanda. E lembrando unha profecía do druida Kaiker, levou a aquela terra unha espedición de moitas naos, e chegou, e foi moi ben recibido, mais logo matárono, e pra vingal-a sua morte, foi aló o Rei Breogan cos otros fillos e venceron ós Fir-bolg e ós Danand, e pobcaron Irlanda, que foi dividida antre Eber y-Eremon, fillos de Breogan.

E nesa tradición fían moitos estoriadores, coma Caeman, Dunham, Thierry, Murguía, Saralegui, o P. Fita e outros. Cailleux dí qu' ós irlandeses sempre se lles chamou milesians, e qu' iles chaman ó seu pais *Milidt*, e Murguía fai notal-a semellanza d' iste nome co de *Melide*, verdadeira pronunciación galega de Mellid. Saralegui chama a atención en col do nome de *Galleway* ou *Gallive*.

O Cristianismo en Irlanda e Galiza

Irlanda non foi incorporada á civilización clásica, namentras non foi evanxelizada. Mais despois, as letras gregas e latinas foron estudadas con froito tal, que a Irlanda foi merecente de que lle chamasen ó mesmo tempo Illa dos Santos e *Illa dos Sabios*.

Do mesmo xeito, Galiza no foi en realidade latinizada hastra despois de se convertil-o pobo galego ó cristianismo, e foi á Eirexa e moi especialmentes ós numarosos mosteiros qu' eiquí se fundaron, a quen debeu igoal que a Irlanda, o seu latín, y-o enseño das letras clásicas.

Somentes que Galiza, pol-as circustancias estóricas que seguiron, e mais por estar a carón dos pobos latinos, e por convertirse na época dos alárabes en refuxo da civilización cristiano-latina, latinizouse moito mais, hastr' o punto de perdel-a sua antiga língoa e de se crear un romance propio, que logo s' estendeu deic' o

Algarbe, e dende Portugal pol-a Asia, Africa y-Américea, o que lle non pasou á Irlanda, a que tivo en troques a ventaxa de conserval-a na língoa gaélica, e coela un mais puro caraute céltigo.

Mais as duas, no que toca á sua incorporación á civilización dominante na Europa foron fillas lexítimas da Eirexa.

San Patrick en Bayona

En Bayona de Miñor ainda se conserva a tradición moi antiga de que San Patrick, o Apóstolo d' Irlanda, chegou e padricou elí o Evanxeo. O Santo, dí a leenda, viña da Verde Eirin n-unha nao d' encantamento, e no sitio onde padricaba, ergueu un cruceiro, com' os moitos cruceiros que s' erguen na terra d' Eirin, e mais tamén na nosa Terra, que hastra esa imitanza hai entre Irlanda e Galiza, d' estaren poboadas de cruceiros de pedra, moimentos eternos da piedade céltiga. E aquil cruceiro chamouse o cruceiro de San Patrick, en lembranza, dí a tradición, da visita do Apóstolo da Irlanda á nosa Terra.

Os irlandeses en Compostela

Dendes da gran época das Pelengriñaciós hastra os nosos días, os piedosos irlandeses viñeron amiudo visital-o sepulcro do Santo Apóstol Sant' Iago, sendo hoxe en día caxeque o únceo pobo que conserva iste antigo costume, coma si unha forza misteriosa os atraguera car' a nós.

Ademais, cando as persecuciós relixosas que sofriron nos derradeiros anos do século XVI, os que fuxiron e viñeron dar ond' os seus irmaus de raza e de fe, unhos cantos rapaces nobres, amparados pol-os frades de San Francisco, fundaron un Colexo latino, baixo da advocación de San Patrick, do que foi Reutor un crego irlandés. Ise Colexo dende 1614 foi dirixido pol-a Compañía de Xesús, que puxo de Reutor ó irlandés P. Thomas Vitus; n-il enseñaron ademais, o irlandés P. Richard Conde e os galegos P. Diego d' Arauxo e Alvarez Sotelo, e d' il saiu o latinista Guillerme Lombard autor d' unhos *Laudes* (Madrid, 1633). Ó fin, cando botaron fora ós xesuitas, o Colexo Irlandés de Compostela foi incorporado ó de Salamanca.

Tamén foron n-algún tempo autivas as relaciós comerciaes direitas antr' Irlanda e Galiza, e os irlandeses lémbranse d' elas, mais, achándose sen faguel-a estoria económeca e comercial de Galiza, somentes temos d' elas referencias vagas.

O «gallego» y-o «wild-irish»

Tamén hai imitanza antr' a maneira de seren tratados pol-os seus veciños e domeñadores, o pobo galego e o pobo irlandés. Galegos e irlandeses son igoalmente obrigados a renunciar á sua língoa e á sua civilización de seu, das que, aló os ingreses y-eiquí as castelans, fan bulra e desprecio. Ós irlandeses com' a nós, sácanos nas comedias pra faguer rir á xente, e vense coma nós aldraxados e tidos por xente inferior. Si a verba «*gallego*» nos beizos d' un castelán é un insulto, os ingreses fártanse de chamar «*wild irish*» (salvaxe irlandés) ós nobres fillos d' Eirin.

Pobos os dous de labregos e traballadores, os dous se ven reducidos a seren arrendatarios ou foreiros d' amos absentistas; os dous ven as suas industrias impedidas pol-a protención ás industrias d' outros pobos, as riquezas do seu chao esprotadas por mans estranxeiras qu' arrapañan os cartos todos, namentras iles, asoballados pol-a adeministración púbrica, teñen que deixal-a sua terra pra iren ganar á América o pan do desterro, hastr' o punto de seren os pobos que mais emigran.

As Irmandades da Fala e a Liga Gaélica

Por unha volta á fala propia e tradicional principiou en Irlanda e Galiza o espertamento derradeiro. A *Liga Gaélica* formouse na Irlanda moito antes, coa mesma finalidade qu' as nosas *Irmandades da Fala*.

Xa dend' o tempo dos Precursores, os nosos devanceiros procramaron a nosa comunidade d' orixe co pobo da Illa dos Santos. Verea y-Aguiar, Murguía, Saralegui insistiron n-esto. O gran Pondal, os nosos lonxanos dos vellos bardos d' Irlanda, e Brañas, o ilustre y-esquecido Brañas, o verdadeiro fundador do Agrarismo, presentou ós nosos labregos o eixempro dos labregos irlandeses, n-aquilas verbas inesquecentes:

Ergue, labrego
Erguete e anda
Com' en Irlanda! Com' en Irlanda!

Tamén nós temos colonos ulsterians, somentes qu' espallados pol-o pais inteiro; tamén nós temol-os redmondistas do «regionalismo sano y bien entendido».

Hoxe, a estrela inmorrente do Celtismo, vólves' alcender pra alumear ó mundo... Él brilará logo pra Eirin do Sur?

VICENTE RISCO

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS
MONDARIZ

FRÁBICA MECÁNICA DE CALZADO
DE
ANXEL SENRA
RÚA XUAN FLÓREZ
Depósito: Cantón Grande, 15 - A CRUNA

GRAN CAFÉ "LA UNION,,
O MILLOR SITUADO E DE MAIS CONFORT
BILLARES - VARIETÉS - SEXTETO
Nóvos propietarios: MANUEL VAZQUEZ :-: EULOGIO ALBERTE
PEREIRA, 13 TELÉFONO NÚM. 61

DISBONIBLE

SANATORIO QUIRURXICO D' OURENSE
DIRIXIDO POR
D. Manuel Pol Piñeiro — Cirurxía xeneral y especialidás
D. Manuel Peña Rey — Xinecoloxía e partos
Istalado en sitio sano e pintoresco (carretera da Loña).
Conta con elementos precisos pr' á boa asistencia dos operados.
Moi logo istalará RAYOS **X.**
PRA DETALLES DIRIXIRSE A UN DOS DIREITORES

¿QUEREDES VESTIR BARATO E CON ELEGANCIA?

Pois, encargade a feitura dos traxes na xastreria de **José María Rodríguez**

Pereira, 2 - OURENSE

Manuel L. Enríquez — **Médico-Oculista**

asisten, pago pol-o Goberno español, ás crínicas das Universidás de Zurich (Suiza) e Würzburgo (Alemaña)

Consulta diaria no Hotel Miño :-: Ourense

DISPONIBLE

LIBROS DE TEIXEIRA DE PASCOAES

Terra Prohibida + Arte de ser Portuguez + Sempre + As Sombras

Marános + Cantos indecisos

"A NOSA TERRA,,

BOLETIN DECENAL

Idearium das IRMANDADES DA FALA en Galicia e nas colonias galegas d' América e Portugal

PRECIOS DE SUSCRICIÓN...

Na Cruña ô mes.	40	céntemos
Coste d' un número	15	»
Fora, trimestre.	1'50	pesetas
América, id.	2'00	»

REDAUCIÓN Y-ADERMINISTRACIÓN: PLAZA DE MARÍA PITA, 17, BAIXO. — A CRUÑA

MERQUE VOSTEDE "NEVEDA,,

NOVELA GALLEGA POR

FRANCISCA HERRERA E GARRIDO

Coste, DAZASEIS REÁS

F. Román e Saco

DROGUERÍA

E FARMACIA

Pereira, 19 **Teléfono, 28**

OURENSE

UN ANUNCIO PERMANENTE EN "NÓS,,

É un imposto sobre a venda que beneficia a quen-o paga

"Teoría d'o Nacionalismo Galego,,

POR VICENTE RISCO

Léaa que lle dará luces pr'enxergal-os probremas da nosa Terra

PRECIO: CINCO REAS

Os VINOS do Ribeiro

ARNOYA FINO

Siñifican o máisimun da "delicadeza,,

BODEGAS da Viuda e Fillos de Xoán Fuentes.-OURENSE